

Sygn. akt V CSK 483/15

## POSTANOWIENIE

Dnia 10 stycznia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Iwona Koper (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Maria Szulc

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z wniosku Skarbu Państwa - Dyrektora Zakładu Karnego w R.  
przy uczestnictwie Z.K. i Prokuratora Prokuratury Okręgowej  
w G.

o uznanie za osobę stwarzającą zagrożenie,  
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej  
w dniu 10 stycznia 2017 r.,  
skargi kasacyjnej uczestnika postępowania Z.K.  
od postanowienia Sądu Apelacyjnego w [...]  
z dnia 23 marca 2015 r., sygn. akt V ACa .../15,

**uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę  
Sądowi Apelacyjnemu w [...] pozostawiając  
temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania  
kasacyjnego.**

## UZASADNIENIE

W sprawie z wniosku Skarbu Państwa - Dyrektora Zakładu Karnego w R., przy poparciu Prokuratora Okręgowego w G., Sąd Okręgowy w G. postanowieniem z dnia 14 listopada 2014 r. uznał uczestnika postępowania Z.K. za osobę stwarzającą zagrożenie w rozumieniu ustawy z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób (Dz. U. 2014 r., poz. 24 - dalej jako „u.p.w.o.z.p.”) i orzekł o umieszczeniu go w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dys socjalnym.

Sąd Okręgowy ustalił, że uczestnik w okresie od 2002 r. do 2008 r. był karany sędownie:

1) wyrokiem Sądu Rejonowego w W. z dnia 18 kwietnia 2002 r. na łączną karę 2 lat pozbawienia wolności i karę grzywny za przestępstwa: zniewagi z art. 216 § 1 k.k., nękania z art. 190 § 1 k.k., naruszenia nietykalności cielesnej z art. 217 § 1 k.k., zniewagi funkcjonariusza publicznego z art. 226 § 1 k.k., wywierania wpływu groźbą na funkcjonariusza publicznego z art. 224 § 1 k.k., naruszenia nietykalności cielesnej funkcjonariusza publicznego z art. 222 § 1 k.k.,

2) wyrokiem z dnia 13 stycznia 2003 r. na karę łączną 2 lat pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem na okres 5 lat za przestępstwa: z art. 226 § 1 k.k., art. 224 § 1 k.k. i art. 222 § 1 k.k., wszystkie na szkodę funkcjonariusza publicznego,

3) wyrokiem Sądu Rejonowego w S. z dnia 3 sierpnia 2004 r. na karę łączną 6 miesięcy pozbawienia wolności za przestępstwa pomówienia z art. 212 § 1 k.k. i zniewagi z art. 216 § 1 k.k.,

- wyrokiem łącznym z dnia 19 grudnia 2005 r. Sąd Rejonowy w W. połączył kary wymierzone Z. K. w/w wyrokami i wymierzył mu karę łączną 3 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności;

4) wyrokiem Sądu Rejonowego w S. z dnia 19 października 2006 r. na karę łączną 3 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności, obniżoną przez Sąd odwoławczy do 2 lat pozbawienia wolności, za przestępstwa z art. 190 § 1 k.k., art. 212 § 1 k.k., art. 226 § 1 k.k., art. 224 § 1 k.k. i za przestępstwo napaści na funkcjonariusza publicznego z użyciem niebezpiecznego narzędzia z art. 223 k.k.,

5) wyrokiem Sądu Okręgowego w K. z dnia 8 marca 2007 r., zmienionym przez Sąd Apelacyjny w K. na karę łączną 5 lat pozbawienia wolności za przestępstwa gróźb karalnych wobec funkcjonariusza publicznego, czynnej napaści na funkcjonariusza publicznego z użyciem niebezpiecznego narzędzia z art. 223 k.k., art. 224 § 2 k.k., art. 157 § 2 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k., w zw. z art. 31 § 2 w zw. z art. 11 § 1 k.k.

6) wyrokiem Sądu Rejonowego w S. z dnia 7 marca 2008 r. na karę 1 roku i 3 miesięcy pozbawienia wolności za przestępstwa z art. 190 § 1 k.k., art. 212 § 1 k.k., art. 216 § 1 k.k.,

- wyrokiem łącznym z dnia 24 listopada 2008 r. Sąd Okręgowy w K. połączył wymierzone Z.K. kary w/w wyrokami i wymierzył mu karę łączną 7 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności.

Uczestnik przebywał w zakładzie karnym od maja 2005 r. do 19 marca 2014 r., w tym od dnia 25 marca 2010 r. na oddziale terapeutycznym dla skazanych z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi. Nie podjął jednak terapii. Obecnie uczestnik pozostaje w areszcie tymczasowym jako podejrzany o popełnienia przestępstwa z art. 190 § 1 k.k.

Jak wynika z opinii powołanych w sprawie biegłych lekarzy psychiatrów i biegłego psychologa, Z. K. dysponuje prawidłową sprawnością intelektualną, nie jest upośledzony umysłowo, ani chory psychicznie lecz przejawia cechy charakterystyczne dla organicznego uszkodzenia ośrodkowego układu nerwowego, które objawiają się wzmożoną drażliwością, wybuchowością nie trzymaniem afektu, obniżeniem hamulców moralnych, obniżonym krytycyzmem i ograniczeniem zdolności do przewidywania skutków swojego zachowania. W sytuacjach konfliktowych nie jest w stanie zapanować nad swoim zachowaniem i reaguje impulsywnie. Zaobserwowano u niego nastawienie urojeniowe, co jest przejawem

patologicznych cech osobowości. Analiza jego linii życiowej wskazuje, że występują u niego takie cechy charakterystyczne dla osobowości dys socjalnej (dawna nazwa psychopatii) jak nieumiejętność wyciągania wniosków z dotychczasowych doświadczeń życiowych, szczególnie o negatywnym zabarwieniu oraz niezdolność do skorygowania swojego zachowania na społecznie akceptowane. Manifestuje się to postawą nieodpowiedzialności i lekceważenia reguł społecznych - atakowanie policjantów, skłonnością do obwiniania innych osób za patologię swojego zachowania. Uczestnik ma niską tolerancję na frustrację i niski próg wywoływania agresji. Ta ostatnia cecha jest u niego pogłębiana przez występowanie w jego ośrodkowym układzie nerwowym organicznych, czyli trwałych zmian. Stwierdzone u niego przejawy osobowości dys socjalnej z obecnie dołączonymi elementami „organiki” powodują ograniczenie jego poczytalności w znacznym stopniu. Wskazane organiczne zaburzenia osobowości i wynikające z nich wzorce zachowania powodują, że zachodzi bardzo wysokie prawdopodobieństwo popełnienia przez niego czynu zabronionego z użyciem przemocy lub groźby jej użycia przeciwko życiu lub zdrowiu. Z. K. jest osobą na tyle nieustabilizowaną i nieprzewidywalną, że zupełnie nieprzewidziany bodziec może uruchomić u niego proces agresji i przemocy wobec innych osób. Są to reakcje charakterystyczne dla uszkodzenia ośrodkowego układu nerwowego i są one na tyle poważne, że nie mogą być leczone farmakologicznie, a jedynie objawowo można zmniejszyć ich natężenie stosując leki uspokajające.

W ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał, że spełnione zostały wobec uczestnika przesłanki opisane w art. 1 i 2 u.p.w.o.z.p. Kierując się wnioskami opinii biegłych psychiatrów i psychologa stwierdził, że Z. K. jest osobą stwarzającą zagrożenie według normy prawnej art. 1 pkt 3 u.p.w.o.z.p. Odnosząc się do zarzucanej przez uczestnika niezgodności przepisów ustawy z dnia 22 listopada 2013 r. z art. 31 i 41 Konstytucji wskazał, że wiąże go domniemanie ich konstytucyjności, którego wzruszenie należy do wyłącznej kompetencji Trybunału Konstytucyjnego.

Sąd Apelacyjny w [...] oddalił apelację uczestnika, dzieląc ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego i motywy prawne zaskarżonego postanowienia. Podniósł, że stwierdzone przez biegłych bardzo wysokie prawdopodobieństwo

popelnia przez uczestnika czynu zabronionego z użyciem przemoc lub groźby jej użycia - przeciwko życiu, zdrowiu lub wolności seksualnej, o którym mowa w art. 14 ust. 3 u.p.w.o.z.p., uzasadniające umieszczenie w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dys socjalnym potwierdza fakt popełnienia przez niego kolejnego przestępstwa. Podtrzymał stanowisko odnośnie do związania Sądu Okręgowego domniemaniem konstytucyjności przepisów ustawy z dnia 22 listopada 2013 r.

Postanowienie Sądu Apelacyjnego zaskarżone zostało skargą kasacyjną przez uczestnika, który zarzucił naruszenie:

- art. 31 § 1 i 3, art. 41 § 1 Konstytucji oraz art. 5 pkt 1 i ppkt a i art. 7 Konwencji o ochronie praw człowieka oraz podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie z 4 listopada 1950 r. (Dz.U. 1993, Nr 61, poz. 284 ze zm.) przez umieszczenie uczestnika wbrew jego woli w Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dys socjalnym po odbyciu przez niego kary pozbawienia wolności

- art. 1 pkt 2 u.p.w.o.z.p. ustawy przez uznanie, że powstałe u uczestnika zmiany neurologiczne wpływające na jego zachowanie stanowią przesłankę do uznania go za osobę niebezpieczną w rozumieniu ustawy, podczas gdy nie wskazuje ona tego rodzaju zaburzeń

- art. 1 pkt 3 u.o.z.p. przez przyjęcie wysokiego prawdopodobieństwa popełnienia przez uczestnika czynu zabronionego o jakim jest w nim mowa bez wskazania kryteriów stanowiących podstawę kwalifikacji bardzo wysokiego ryzyka popełnienia takiego czynu.

Wnosił o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Podniesione w skardze kasacyjnej zarzuty związane z problematyką konstytucyjną i prawnomiędzynarodową dotyczące, w ujęciu wynikającym z ich uzasadnienia, zgodności art. 1 u.p.w.o.z.p. z zasadą proporcjonalności ograniczeń praw i wolności i zasadą *ne bis in idem* oraz zgodności art. 14 ust. 3 u.p.w.o.z.p. z zasadą określoności prawa rozstrzygnięte zostały przez Trybunał Konstytucyjny

w wyroku z dnia 23 listopada 2016 r. K 6/14. Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że art. 1 u.p.w.o.z.p. jest zgodny z art. 31 ust. 3 i art. 41 ust. 1 Konstytucji i nie jest niezgodny z art. 7 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz z zasadą *ne bis in idem* wynikającą z art. 2 Konstytucji oraz, że art. 14 ust. 3 u.p.w.o.z.p. jest zgodny z zasadą określoności prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji.

Przepis art. 1 definiuje pojęcie „osoby stwarzającej zagrożenie” określając w ust. 2 jej medyczne przesłanki. Zgodnie z nim ustawa ma zastosowanie wobec osób, u których w trakcie postępowania wykonawczego występowały zaburzenia psychiczne w postaci upośledzenia umysłowego, zaburzenia osobowości lub zaburzenia preferencji seksualnych. Zaburzenia osobowości zaliczane są według Międzynarodowej Statystycznej Klasyfikacji Chorób ICD do zaburzeń psychicznych, które wskazuje jej rozdział V. Nie kwestionując takiej ich klasyfikacji, skarżący zarzuca, że nie jest osobą u której stwierdzono zaburzenia psychiczne, a jedynie zmiany o podłożu neurologicznym, brak jest więc przesłanki określonej w art. 1 ust. 2 u.p.w.o.z.p. Jednak twierdzenie to, oparte na błędnym odczytaniu opinii biegłych, pozostaje w sprzeczności z jej treścią jednoznacznie diagnozującą u uczestnika zaburzenia osobowości o podłożu organicznym, co podważa wyprowadzony z niego wniosek o naruszeniu przez Sądy orzekające w sprawie art. 1 ust. 2 u.p.w.o.z.p.

Osoba, u której stwierdzono występowanie zaburzeń psychicznych w którejkolwiek z tych postaci może być uznana za „stwarzającą zagrożenie”, jeżeli mają one taki charakter lub nasilenie, że zachodzi co najmniej wysokie prawdopodobieństwo popełnienia czynu zabronionego z użyciem przemocy lub groźba jej użycia przeciwko życiu, zdrowiu lub wolności seksualnej, zagrożonego karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 10 lat (art. 1 ust. 3 u.p.w.o.z.p.). Zgodnie z art. 14 ust. 3 kryterium zastosowania wobec osoby stwarzającej zagrożenie środka izolacyjnego w postaci umieszczenia w Ośrodku stanowi bardzo wysokie prawdopodobieństwo popełnienia takiego czynu. Z uwagi na skutek zastosowania tego środka, jakim jest faktyczne pozbawienie wolności, bardzo wysokie prawdopodobieństwo popełnienia czynu zabronionego rozumieć należy jako bliskie pewności prawdopodobieństwo,

że określona osoba rzeczywiście popełni czyn zabroniony wskazany w art. 1 ust. 3 u.p.w.o.z.p.

Podstawę oceny przez sąd, czy konieczne jest zastosowanie wobec osoby stwarzającej zagrożenie nadzoru prewencyjnego albo umieszczenie jej w Ośrodku stanowi - stosownie do art. 14 ust. 1 u.p.w.o.z.p. - całokształt okoliczności ustalonych w sprawie, w szczególności uzyskane opinie biegłych, a także wyniki prowadzonego dotychczas postępowaniu terapeutycznego oraz możliwości efektywnego poddania się przez tę osobę postępowaniu terapeutycznemu na wolności. Ograniczenie podstawy tej oceny jedynie do sformułowanej przez biegłych medycznej prognozy prawdopodobieństwa popełnienia przez opiniowanego określonych czynów zabronionych - jak uczyniły to Sądy orzekające w sprawie - nie spełnia przesłanek określonych w art. 14 ust. 1 u.p.w.o.z.p., co w konsekwencji uzasadnia podnoszony w skardze kasacyjnej zarzut naruszenia art. 1 ust. 3 przez jego zastosowanie, mimo niewyjaśnienia podstawy kwalifikacji ryzyka popełnienia przez uczestnika określonych w nim czynów zabronionych. Wyrażone w opinii biegłych stanowisko odnośnie do stanu zdrowia psychicznego badanego i jego możliwych przyszłych zachowań o charakterze przestępczym, uzasadniających uznanie jej za osobę stwarzającą zagrożenie w rozumieniu art. 1 u.p.w.o.z.p. podlega ocenie sądu, do którego - a nie do biegłych - należy decyzja o zastosowaniu wobec niego nadzoru prewencyjnego lub o umieszczeniu w Ośrodku.

Ocena prognozowanych zachowań osoby z zaburzeniami psychicznymi, o których jest mowa w art. 1 ust. 3 u.p.w.o.z.p. wymaga, poza wzięciem pod uwagę opinii biegłych, dokonania przez sąd szczegółowej analizy popełnionych dotychczas czynów, ich motywacji, związku ze stwierdzonymi zaburzeniami psychicznymi z uwzględnieniem dotychczasowego przebiegu życia sprawcy oraz jego aktualnej sytuacji życiowej, wyników dotychczasowego postępowania terapeutycznego, jeżeli takie było prowadzone i możliwości jego podjęcia w warunkach wolnościowych (zob. również postanowienie SN z dnia 13 stycznia 2016 r., V CSK 455/15, OSNC 2016, nr 11, poz. 133).

W okolicznościach przedmiotowej sprawy nie uzasadnia dostatecznie prognozowanego bardzo wysokiego prawdopodobieństwa popełnienia przez uczestnika czynu zabronionego, o którym jest mowa w art. 1 ust. 3 u.p.w.o.z.p. sam, wskazany przez Sąd Apelacyjny jako przesłanka takiej oceny, fakt podejrzenia popełnienia przez niego przestępstwa groźby karalnej z art. 190 k.k. zagrożonego karą pozbawienia wolności do lat dwóch.

Z powyższych przyczyn orzeczono jak w sentencji (art. 398<sup>15</sup> § 1 k.p.c.).

jw

kc